

י"ח באב התשפ"ב

15 אוגוסט 2022

לכבוד מר עמר בר-לב
השר לביטחון פנים

לכבוד גב' גלי בהרב-מיארה
היועצת המשפטית לממשלה

שלום רב,

הנדון: הלנת עצורים בתחנות משטרה ופגיעה קשה בזכויותיהם

1. בחודש האחרון הסניגוריה הציבורית עדה למגמת התגברות מדאיגה של מקרים בהם עצורים אינם מועברים עם סיום חקירתם למתקני המעצר של שירות בתי הסוהר, ונותרים ללון בתחנות המשטרה עד הבאתם בפני בית המשפט בתנאים קשים המנוגדים לחוק ולפסיקת בית המשפט העליון.
2. ברקע לכך, להבנתנו, העובדה שבש"ס נאלץ לעצור קליטתם של עצורים חדשים מפאת היעדר מקומות כליאה. על פי הנטען על ידי נציגי המשטרה באולמות בתי המשפט, הסיבה לעמדה זו של שב"ס היא כי אין במתקניו מקום להלנתם בעקבות יישום הוראות הפעימה הראשונה של בג"ץ 1892/14 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון הפנים (13.6.2017) (להלן: בג"ץ שטח המחיה).
3. תמונת המצב המתקבלת מדיוני בתי המשפט ומדיווחיהם של סניגורים ציבוריים ברחבי הארץ היא של החזקת עצורים בתנאים קשים ובלתי הולמים במתחמי שהייה בתחנות המשטרה שתכליתם איננה החזקת עצורים במשך שעות ארוכות, לא כל שכן במשך לילה שלם או יותר.
4. נזכיר כי בשנת 2007 החליט השר לביטחון פנים שמערך הטיפול בעצורים והמשמורת עליהם יעברו במלואם מן המשטרה לאחריות שב"ס. בבסיס ההחלטה עמדה, בין היתר, התפיסה שבש"ס הוא הגוף בעל המקצועיות בכל הקשור לתחום הטיפול באסירים ובעצורים ושעל המשטרה להתמקד באכיפת החוק, כאשר תנאי הכליאה במתקני המשטרה היו עד אותה עת מהגרועים ביותר.
5. התנאים הקשים שחווים עצורים המולנים בתחנות המשטרה בימים אלה באים לידי ביטוי בכל היבט הקשור בהחזקתם: עצורים מדווחים כי לעיתים הם מולנים על כסא או על מזרן שמונח על הרצפה ללא מיטה; לפחות במקרה אחד עליו נודע לנו, נטען כי העצור הוחזק במשך שעות ארוכות בתוך רכב המשטרה; נטען כי תאי שהייה בתחנות אינם מיועדים להלנה ובחלקם אין שירותים. התוצאה היא גישה מוגבלת לשירותים שתלויה בבקשה מיוחדת ובליווי שוטר; דווחה מניעת מזון ושתייה למשך שעות ארוכות; מניעת טיפול רפואי הולם; דווח כי תנאי האבטחה הפחותים בתחנות המשטרה, שאינם מותאמות לכליאה, אף מובילים לעתים להחלטה

להחזיק את העצורים שעות ארוכות כשהם כבולים בידיהם וברגליהם; עוד תוארה מניעת מקלחת למשך זמן רב, לעיתים מספר ימים; דווחה צפיפות רבה בתא שהייה; ומניעת הזכות להליכה יומית.¹

6. הפגיעה בזכויות העצורים אינה מתמצה אך בתנאי הכליאה הקשים. חוסר הסדר בניהול העברתם והחזקתם של העצורים מוביל למקרים בהם עצורים מוסעים למתקן שבי"ס אשר מסרב להכניסם בשערו. כתוצאה מכך הם מוחזרים אל תחנות המשטרה השונות תוך גרימת טלטלה מיותרת.² מצב זה גורר אחריו אף תקלות תכופות במנגנון העברת העצורים לדיונים בבתי המשפט על ידי שבי"ס. בשורה של מקרים שהובאו לידיעתנו גררו תקלות אלה איחורים משמעותיים בהתייצבותם של עצורים בפני בית המשפט, אף עד לכדי חלוף למעלה מ-24 שעות מבלי שהעצור הובא בפני שופט, באופן ההופך את ההחזקה במעצר לבלתי חוקית.³

7. מקרים אלה זוכים לביקורת בלתי מבוטלת של בתי המשפט הדנים בבקשות המעצר. כך, למשל, בעניינו של עצור שהולך בתא שהייה בתחנת משטרה בירושלים ציין בית המשפט בירושלים:

"טענות המשיב בעניין הלנתו בתא שהייה בתחנת המשטרה מוריה הן טענות קשות אשר לצערי נשמעות שוב ושוב בתיקים השונים המובאים בפניי בימים האחרונים. אין צורך להכביר מילים על הפגיעה העצומה בזכויות היסוד של המשיב בתיק זה ובמשיבים בתיקים אחרים ועל העובדה כי החוק מגדיר בצורה ברורה את התנאים להחזקת עצור. תא שהייה אינו עונה על הגדרה זו" (ההדגשות שלנו).⁴

בדומה, כתב בית משפט השלום בתל אביב את הדברים הבאים, בעודו מורה על שחרור העצור באותו עניין, בין היתר, בשל תנאי הכליאה הקשים:

"שיקול נוסף אותו לקחתי בחשבון היא הפגיעה הקשה בזכויותיו של החשוד. על פי הדברים שתוארו בדיון, ורובם קיבלו אישור נציג היחידה החוקרת, החשוד לא נלקח לבית מעצר לאחר הדיון הקודם ובלילה שבין 3.8.2020 (צ"ל 2022) לבין 4.8.2022 הוחזק בתא שהייה, שאינו תא מעצר, בתנאים בלתי הולמים ולדבריו כשגם אזוק בידיו וברגליו. אין להכביר מילים על כך שמדובר בתנאים פוגעים ופוגעניים ובהחזקה שאין מקום לה. והוראות החוק מחייבות כי עצור יוחזק בתנאים הולמים שלא יהא בהם כדי לפגוע בכבודו ובבריאותו.

¹ ראו לשם המחשה: מ"י (שלום ב"ש) 12196-08-22 מדינת ישראל נ' אוזן (6.8.2022); מ"י (שלום ת"א) 6366-08-22 תחנת משטרה – בני ברק נ' פקדו (5.8.2022); מ"י (שלום ירושלים) 11978-08-22 מדינת ישראל נ' עוגרה (5.8.2022); עמ"י (מחוזי ת"א) 26889-08-22 תחנת משטרה – מרחב יפתח נ' נתנאלי (עציר) (12.8.2022); מ"י (שלום אשקלון) 26846-08-22 מדינת ישראל נ' דוידוב (12.8.2022); מ"י (שלום ת"א) 12173-08-22 מרחב יפתח נ' צאלח (7.8.22); מ"י (שלום ב"ש) מדינת ישראל נ' אבו טראש (10.8.22); מ"י (שלום ת"א) 25161-06-22 מדינת ישראל נ' כוברי (13.6.22); מ"י (שלום ב"ש) מדינת ישראל נ' זידאת (10.8.22).

² מ"י (שלום ת"א) 14743-08-22 תחנת משטרה – מרחב ירקון נ' לוגשי (8.8.22).

³ ראו לשם המחשה: מ"י (שלום ת"א) 12173-08-22 תחנת משטרה – מרחב יפתח נ' צאלח (7.8.2022); מ"י (שלום ת"א) 18544-08-22 תחנת משטרה – מרחב ירקון נ' רזייב (10.8.2022); מ"י (שלום ראש"צ) 9669-08-22 מדינת ישראל נ' כהן (4.8.2022).

⁴ מ"י (שלום ירושלים) 18209-08-22 מדינת ישראל נ' סלמה (9.8.2022).

התנאים שנפרשו לפני אינם תנאים הולמים, פוגעים פגיעה קשה בזכויותיו הבסיסיות של החשוד.

הפגיעה היא כפולה, הן הותרתו בתחנת משטרה בתנאים שאינם הולמים, והן החזקתו כשהוא כבול בידי וברגליו.

דעתי אינה נוחה מכך שתיק החקירה אינו כולל התייחסות ולו ברמז לניסיונות שביצעה היחידה החוקרת על מנת להעביר את החשוד לבית מעצר וכן להחלטה שהתקבלה בדבר כבילתו בידי וברגליו כשהוא שוהה בתא שהייה בתחנה...⁵

על משקלם של תנאי כליאה קשים אלה בהחלטת שחרור כתב גם בית המשפט המחוזי בתל אביב, בדחותו ערר המדינה על שחרורו של עצור שהוא מתמודד נפש, אשר הולך במשך יומיים בתחנת בת-ים:

"חשד סביר קיים וכן עילת מעצר. אלא, שאכן התגלה קושי בתנאי שהייתו של המשיב במעצרו, זאת נוכח העובדה כי לא נמצא מקום כליאה וכי מדובר במשיב בעל רקע נפשי משמעותי. יצוין, כי גם היום בדיון הוצהר כי לא נמצא מקום כליאה עדיין..."⁶

8. מדובר בפגיעה קשה ובוטה בליבת זכויותיהם החוקתיות של עצורים לכבוד, לבריאות, ולפרטיות. מצב זה אף פוגע פגיעה קשה בזכותם של העצורים להליך הוגן בשלב המוקדם ביותר של ההליך הפלילי, שעה שהתשתית הראייתית לביצוע עבירות על ידם היא ראשונית בלבד וחזקת החפות עומדת לזכותם במלוא עוצמתה. זכותם של עצורים אלה להשתתפות פעילה בדיונים המשפטיים בעניינם נגרעת, ויכולתם לתפקד בחקירתם ולעמוד על חפותם נשחקת בהתחשב בתנאים הפיזיים הירודים בהם הם מוחזקים.

9. מצב דברים זה אשר, כאמור, יש לו השפעה ישירה על יכולתם של העצורים לתפקד במהלך חקירתם במשטרה מעמיד אותם בסיכון מוגבר להודאות שווא ובאופן כללי מעלה את החשש להרשעות שווא.

10. החזקתם של עצורים בתנאים אלה על ידי המדינה עומדת בניגוד לחוק. סעיף 9 לחוק המעצרים מורה כי עצור יוחזק בתנאים הולמים שלא יהיה בהם כדי לפגוע בבריאותו ובכבודו. בכלל זאת, החוק מקנה לעצורים זכות לתנאי תברואה הולמים, לטיפול רפואי, למיטה, מזון ושמיכות, למזון ולשתייה בכמות ובהרכב ההולמים, להליכה יומית באוויר הפתוח ועוד. תנאים אלה גם עומדים בניגוד להוראותיהן של תקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) (תנאי החזקה במעצר), התשנ"ז-1997, המורות גם הן כי בתא המעצר יהיו חלון, שירותים, מקלחת, ושטח מחיה מספק ואוסרות על החזקתם של עצורים במתקנים שלא הוכרו כמתקני מעצר.⁷

⁵ מ"י (שלום ת"א) 6366-08-22 תחנת משטרה – בני ברק נ' פקדו (5.8.22).

⁶ עמ"י (מחוזי ת"א) 26889-08-22 תחנת משטרה – מרחב יפתח נ' נתנאל (12.8.2022).

⁷ וראו ביקורתו של בית המשפט בירושלים על החזקה שלא כדין בתחנת משטרה: מ"י (שלום ירושלים) 24444-08-22 מדינת ישראל נ' ערב (11.8.2022).

11. מעבר לכך, הלנתם של עצורים ללא מיטות ותוך הפרת הוראותיו הנוספות של סעיף 9 לחוק אף מנוגדת לפסיקת בית המשפט העליון, אשר חייב לפני קרוב ל-20 שנים את משטרת ישראל ואת שב"ס לספק לכל עצור מיטה לישון בה ולהעניק לעצורים את מלוא הזכויות על פי סעיף 9 לחוק והתקנות שהותקנו מכוחו.⁸

12. הגם שניסיונו של שב"ס לשמור על הסטנדרט שנקבע בבג"ץ שטח המחיה במתקניו הוא ניסיון מתחייב – הפתרון אינו יכול להיות פגיעה בזכויותיהם של עצורים באמצעות החזקתם בתחנות המשטרה בתנאים קשים תוך הפרת החוק ופסיקת בג"ץ. נדרש למצוא לאלתר פתרונות למצוקת הכליאה במתקני שב"ס באופן שלא יביא לפגיעה בהוראות אחרות של החוק ושל הפסיקה, ובהיעדר פתרונות לצמצם באופן מיידי את מדיניות הכליאה.

יפים לעניין זה דבריו של בית משפט השלום בתל אביב, אשר התייחס לתופעה מדאיגה זו באחד מדיוניו לאחר שהעצור תיאר בפניו כי מזה ארבעה ימים הוא ישן, כדבריו, "על הברזל", בתחנת המשטרה:

"בית משפט רואה בחומרה את העובדה שעצורים נשארים ללון בתחנת המשטרה, שאיננה יכולה לספק את צורכיהם הבסיסיים, כך שמעתי מפי המשיב אשר ציין בפניי כי הוא ישן על גבי מיטת ברזל במשך יומיים. ככל שהמדינה איננה יכולה לספק את צורכיהם הבסיסיים של עצורים, החלופה היא לא לעצור" (ההדגשות שלנו).⁹

13. עוד לפני מתן פסק הדין בבג"ץ שטח מחיה, וביתר שאת אחריו, הסניגוריה הציבורית קראה פעמים רבות לרשויות הרלוונטיות לחשוב על מגוון דרכים לפיתוח וליצירת חלופות ושינויי מדיניות שיביאו להפחתה משמעותית הן במספר העצורים והאסירים והן בתקופות שהייה במעצר ובמאסר, ובכלל זאת: הפחתת כמות המעצרים הגבוהה באופן חריג בישראל ביחס לשאר מדינות ה-OECD, תוך בחינת מדיניות המעצרים המופרזת של המשטרה ושל רשויות התביעה,¹⁰ קידום תיקוני חקיקה שיביאו להגברת הבקרה על כמויות ומשך המעצרים, ופיתוח חלופות הולמות למעצר; עיגון של עקרון הברירה האחרונה בהטלת מאסר בפועל בחקיקה; שקילת ביטול או סיוג המנגנון החקיקתי של מאסר חלף קנס וצמצום המאסרים הרבים של מי שאינם מצליחים לעמוד בקנסות שנקבעו להם אך בשל חוסר יכולת כלכלית; נקיטת מהלכים מתאימים להרחבת השחרור המוקדם ממאסר, תוך שימוש בו ככלי שיקומי ממדרגה ראשונה שיבטיח את שילובו המפוקח של האסיר בחברה לאחר שחרורו, מה שישיר לא רק את טובת האסיר המשוחרר אלא את טובת הציבור כולו; הימנעות מתיקונים במנגנון השחרור המנהלי

⁸ בג"ץ 5678/02 רופאים לזכויות אדם נ' השר לבטחון פנים (24.6.2003); בג"ץ 1319/03 לשכת עורכי הדין נ' השר לבטחון פנים (1.3.2004).

⁹ מ"ת (שלום ת"א) 25161-06-22 מדינת ישראל נ' כוברי (13.6.2022).

¹⁰ ראו פסקה קכ"ה לפסק דינו של השופט רובינשטיין בבג"ץ שטח מחיה: "נדמה כי הטמעת מסר המחוקק לפיו מעצר הוא המוצא האחרון בשרשרת האפשרויות העומדות לרשות מערכת האכיפה, יכולה לסייע בהקטנת מספר העצורים ובהגדלת מרחב המחיה הנותר לאלה שאין מנוס אלא לעצור".

אשר יובילו לצמצומו, ומנגד הפיכתו ל"תקן מהותי" כך שיבוסס על מספר האסירים המירבי שניתן לכלוא תוך עמידה בדרישות החוק והפסיקה ביחס לתנאי הכליאה; ועוד.

14. תחת לנקוט בדרכים הרבות והזמינות העומדות מזה זמן רב לרשותה, מבכרת המדינה להמשיך לבקש לדחות את יישומו המלא של בג"ץ שטח המחיה, ואף מחמירה את תנאי הכליאה הניתנים לעצורים על ידי החזקתם בתנאים פסולים בתחנות המשטרה.

15. אנו קוראות לכם לנקוט באופן מידי ודחוף בכל האמצעים הנדרשים להפסקה מידית של הלנת עצורים בתחנות משטרה ולהבטחת מכלול זכויותיהם כפי שקבעו החוק והפסיקה, כמו גם לנקוט בכל האמצעים שיביאו להפסקת בקשות הדחיה של המדינה בבג"ץ שטח המחיה וליישומו המלא כפי שראוי היה לעשות כבר מזמן.

בברכה,

גליה ניצני
המשנה לסניגורית הציבורית הארצית

ענת מיסד כנען
הסניגורית הציבורית הארצית

העתקים:

השופט ד"ר יגאל מרזל, מנהל בתי המשפט
גב' עמית מררי, המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (פלילי)
מר עמית איסמן, פרקליט המדינה
מר אבי חימי, ראש לשכת עורכי הדין בישראל
רב-ניצב יעקב שבתאי, המפקח הכללי של משטרת ישראל
רב-גונדר קטי פרי, נציבת שירות בתי הסוהר
תת-ניצב דדו זמיר, ראש חטיבת תביעות, משטרת ישראל
מר ענר הלמן, מנהל מחלקת הבג"צים, פרקליטות המדינה